

Sociaal kwetsbare groepen in Emmen

Rapportage pilot AWPG Tranzo

Sociaal Kwetsbare Groepen in Emmen

Rapportage pilot AWPG Tranzo

Assen, februari 2015
Versie 1.0

Colofon:

Uitgave:
Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Noord-Nederland
GGD Drenthe; Epidemiologie, cluster GIO
Epidemiologie@ggddrenthe.nl

Auteurs:

Nynke van Zanden (auteur)
Willem Jan van der Veen
Marjan Kuilman

Overname van gegevens is alleen toegestaan, mits voorzien van de volgende bronvermelding:
Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Noord-Nederland/GGD Drenthe. *Sociaal Kwetsbare Groepen in Emmen; Rapportage pilot AWPG Tranzo*. Assen, februari 2015.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	1
1 Inleiding.....	2
2 Bevolkingssamenstelling.....	3
2.1 Naar geslacht en leeftijd.....	3
2.2 Etniciteit en huishoudsamenstelling.....	3
3 Huisuitzetting.....	5
4 Inkomen en financiën.....	6
4.1 Laag inkomen.....	6
4.2 Schulden.....	7
4.2.1 Moeite met rondkomen.....	7
4.2.2 Minnelijke traject.....	8
4.2.3 Wettelijk (Wsnp) traject.....	8
4.3 Inzicht in sociale kwetsbaarheid huishoudens.....	9
4.4 Werk.....	10
4.4.1 WW-uitkeringen.....	10
4.4.2 Bijstandsuitkeringen.....	11
4.4.3 Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen.....	12
5 Werk en dagactiviteiten.....	13
5.1 Volwassenen.....	13
5.1.1 Voortijdig schoolverlaters.....	13
6 Criminaliteit.....	14
6.1 Onveiligheid.....	14
6.2 Overlast.....	14
6.3 Criminaliteit en veelplegers.....	15
7 Sociale relaties.....	16
7.1 Samenstelling van het huishouden.....	16
8 Psychische gezondheid.....	17
9 Middelengebruik.....	18
9.1 Alcoholgebruik.....	18
9.2 Druggebruik.....	19

Samenvatting

Vanuit de Academische werkplaats Publieke Gezondheid, Tranzo wordt in een ZonMw- project de monitor sociaal kwetsbare groepen ontwikkeld.

De doelstelling van het project Monitor Sociaal Kwetsbare Groepen is om te komen tot een landelijk model dat gemeenten ondersteunt bij het verkrijgen van inzicht in de omvang en problematiek van de sociaal kwetsbare groepen ten behoeve van het beleid. Gemeenten hoeven dan niet allemaal zelf het wiel uit te vinden en er wordt gestreefd naar meer uniformiteit van de gegevensverzamelingen. Er wordt gewerkt aan een basis die voor alle gemeenten zou moeten gelden. Dit bevordert vergelijking met andere gemeenten en op den duur mogelijk met landelijke cijfers. Emmen neemt aan dit project deel als pilot gemeente. Voor een zevental onderwerpen, zoals inkomenssituatie, psychische gezondheid en middelengebruik is aan de hand van indicatoren een beeld gekregen van sociaal kwetsbaarheid in Emmen. Daarbij zijn, waar mogelijk, de gegevens uitgesplitst deelgebieden binnen de gemeente Emmen en een vergelijking gemaakt met landelijke en/of provinciale resultaten.

Emmen

Over de hele linie heen genomen is de problematiek in Emmen groter dan in Drenthe en /of Nederland. Vergeleken met Drenthe hebben meer mensen moeite om rond te komen van hun inkomen. Er zijn in Emmen relatief meer mensen die van vier of meer regelingen of voorzieningen in het sociaal domein gebruik maken dan in Drenthe en Nederland. Eenzelfde beeld zien we bij uitkeringen als de WW, bijstand en WAO.

In Emmen is het aantal tienermoeders per 10.000 meisjes substantieel hoger dan in Drenthe en Nederland. Wat betreft de psychische gezondheid is niet alleen het ambulante zorggebruik hoger, maar wordt er in Emmen verhoudingsgewijs ook door meer jongeren gebruik van gemaakt. Jongeren in Emmen gebruiken ook vaker cannabis en alcohol dan hun leeftijdsgenoten in Nederland.

Deelgebieden

In De Blokken en De Monden lijkt de inkomenspositie van de inwoners minder gunstig te zijn dan in de rest van Emmen. Ook is in deze beide wijken het aandeel jongeren in de ambulante psychische zorg veel hoger dan in de rest van Emmen.

Ook Emmen-Oost springt in negatieve zin in het oog. Daar is het aantal gestarte wsnp-trajecten het hoogst, zijn de percentages voor ww-, wwb- en wao-uitkeringen het hoogst en wonen ook de meeste eenpersoonshuishoudens.

1 Inleiding

Vanuit de Academische werkplaats Publieke Gezondheid, Tranzo wordt in een ZonMw- project de monitor sociaal kwetsbare groepen ontwikkeld.

De doelstelling van het project Monitor Sociaal Kwetsbare Groepen is om te komen tot een landelijk model dat gemeenten ondersteunt bij het verkrijgen van inzicht in de omvang en problematiek van de sociaal kwetsbare groepen ten behoeve van het beleid. Gemeenten hoeven dan niet allemaal zelf het wiel uit te vinden en er wordt gestreefd naar meer uniformiteit van de gegevensverzamelingen. Er wordt gewerkt aan een basis die voor alle gemeenten zou moeten gelden. Dit bevordert vergelijking met andere gemeenten en op den duur mogelijk met landelijke cijfers.

Emmen neemt aan dit project deel als pilot gemeente.

Gemeente Emmen

Vanaf 2015 worden de verantwoordelijkheden voor het ondersteunen van kwetsbare mensen (transitie AWBZ), mensen met een arbeidsbeperking (participatiewet) en de zorg voor jeugd (transformatie Jeugdzorg) bij gemeenten neergelegd. Hiervoor zullen gemeenten met beperkte financiële middelen, samenhangend beleid moeten gaan voeren, gericht op het vergroten van de deelname van mensen in een kwetsbare positie aan de samenleving.

In dit kader heeft de gemeente Emmen behoefte aan beleidsinformatie over de groep kwetsbare bewoners dan wel gezinnen. Voor een goede uitvoering van de transities is het van belang om kennis te hebben van de problematiek en zicht te hebben op de spreiding hiervan in de gemeente naar wijk-/dorp-/ buurtniveau.

De gemeente Emmen is in 2012 gestart met het project 'Inzet in Zicht'. Dit project richt zich op *'vroegsignalering van huishoudens met multi-problematiek en de aanpak daarvan'*.

De algemene doelstelling van het project luidt:

'Inzet in zicht' wil in een samenwerking tussen een aantal partijen op adres-, buurt-, wijk- en dorpsniveau zichtbaar maken welke problematiek in Emmen waar speelt, met medeweten van de betrokken burger, om hulpverlening en veiligheid in beleid, uitvoering en middelen effectief en doelmatig te kunnen inzetten.

De gemeente Emmen monitort vanaf 2015 de inzet van hulpverleners op adresniveau bij de Wmo en bij het project 'Inzet in Zicht' vanaf 2013. De informatie vanuit van het project Monitor Sociaal Kwetsbare Groepen voegt daaraan waardevolle aan het gebiedsgerelateerde informatie toe. Meedoen aan de pilot van het project 'Monitor Sociaal Kwetsbare Groepen' levert weliswaar geen informatie op adresniveau op, maar kan wel een waardevolle bijdrage leveren aan beleidsmatig inzicht. Met behulp van de gegevens kan de (onvolledige) informatie op adresniveau worden 'geijkt' en verrijkt met deze extra informatie op gebiedsniveau.

Gegevensverzameling

De gegevens die in dit rapport worden gepresenteerd komen uit landelijke databronnen en uit onderzoeken van de GGD. De gegevens uit de landelijke databronnen zijn deels openbaar, denk daarbij aan het CBS. Andere data komen voort uit bestanden die door GGD-GHOR Nederland zijn verkregen en waar epidemiologie van de GGD Drenthe toegang tot heeft gekregen voor analyse. Dit betreft bijvoorbeeld gegevens over de schuldhulpverlening. Voor alle data en informatie geldt dat in dit rapport de meest recente gegevens die beschikbaar zijn, zijn opgenomen.

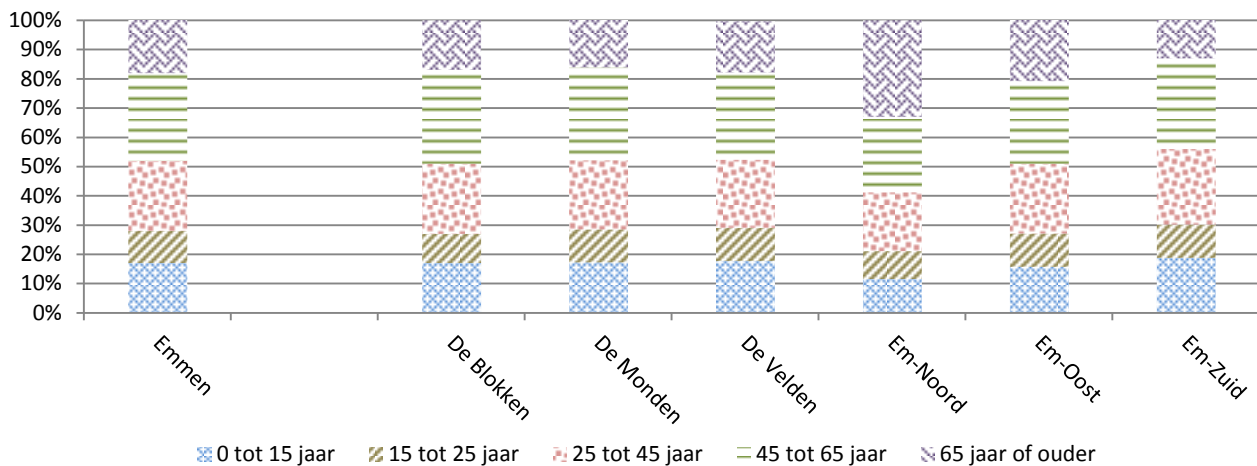
2 Bevolkingssamenstelling

In dit hoofdstuk wordt voor een aantal achtergrondkenmerken de opbouw van de bevolking per gebied in Emmen weergegeven.

2.1 Naar geslacht en leeftijd

In Emmen zijn er verhoudingsgewijs evenveel mannen als vrouwen. Ook binnen de verschillende gebieden zijn er ongeveer 50% mannen en 50% vrouwen.

De verdeling naar leeftijd verschilt wel per gebied. Figuur 1 toont dat in Emmen-Noord de meeste mensen van 65 jaar en ouder wonen. In Emmen-Zuid en De Velden wonen relatief de meeste jongeren tot 25 jaar.

Figuur 1. *percentage inwoners naar leeftijdscategorie*¹

2.2 Etniciteit en huishoudsamenstelling

Van het totaal aantal inwoners in Emmen is 89% van Nederlandse afkomst. 7% is van westerse afkomst en 4% heeft een niet-westerse achtergrond. Tabel 1 toont de percentages voor Emmen en de verschillende gebieden.

In Emmen-Oost wonen de meeste mensen van allochtone afkomst, gevolgd door Emmen-Zuid.

Tabel 1. *aantal inwoners naar westerse en niet-westerse afkomst, op 1-1-'14*²

	Westers totaal	Niet-westers totaal
Emmen	7%	4%
De Blokken	6%	1%
De Monden	5%	1%
De Velden	5%	1%
Emmen-Noord	7%	4%
Emmen-Oost	10%	10%
Emmen-Zuid	8%	6%

¹ CBS, Den Haag/Heerlen

² CBS, Kerncijfers wijken en buurten 2013

In de onderstaande tabel komt naar voren dat in Emmen iets meer dan de helft van de bevolking een laag opleidingsniveau heeft. Dat wil zeggen dat het hoogst behaalde diploma het primair onderwijs is of het vmbo of dat men de onderbouw van havo en vwo (tot en met klas 3) of mbo1-opleidingen heeft afgerond. Een derde heeft als hoogst behaald opleidingsniveau mbo2-, mbo3- en mbo4-opleidingen en de bovenbouw van havo en vwo. 9% van de inwoners in Emmen heeft een Hbo-opleiding of de universiteit afgerond. Ook hier is er verschil tussen de zes gebieden: In de Blokken en de Monden wonen de meeste mensen met een laag opleidingsniveau.

Tabel 2. *inwoners naar opleidingsniveau, 30-09-'11*³

	Laag	Midden	Hoog
	%	%	%
Emmen	55	34	9
De Blokken	60	33	4
De Monden	61	34	5
De Velden	55	36	7
Emmen-Noord	57	34	9
Emmen-Oost	53	34	11
Emmen-Zuid	45	34	17

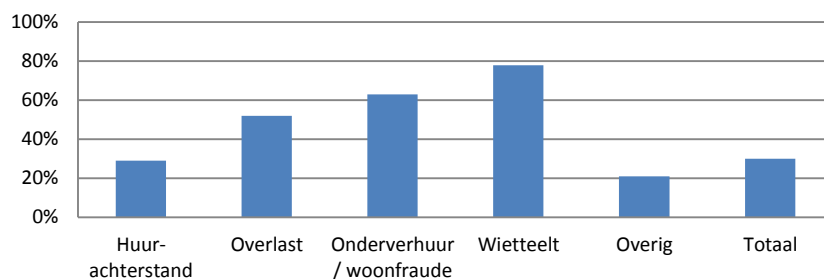
³ Opleidingsniveau, sociale regelingen en verdachten per 4-digit postcodegebied, 2011-2012, Centrum voor beleidsstatistiek, CBS 2013

3 Huisuitzetting

Mensen die om wat voor redenen hun huis uit worden gezet, kunnen voor een deel voor onderdak terecht bij familie of vrienden. In de meeste gevallen is dit echter slechts van tijdelijke aard en kunnen ze alsnog op straat belanden en aanspraak moeten doen op maatschappelijke opvang. Huisuitzettingen kunnen daarmee leiden tot dakloosheid⁴.

In 2013 hebben in Nederland 6980 huisuitzettingen plaats gevonden. Dit is een stijging van 8% ten opzichte van 2012. Voordat iemand zijn huis wordt uitgezet wordt er bij het kantonrecht een ontruimingsvonnis (Exploot van Kennisgeving) uitgesproken op verzoek van de woningcorporatie. De meest voorkomende oorzaak voor het aanvragen van een ontruimingsvonnis bij het kantongerecht is huurachterstand (89%).

Figuur 2 laat zien dat in 2013 van de vonnissen met als oorzaak huurachterstand 30% heeft geleid tot huisuitzetting. Dit percentage is 78% voor aanvragen die betrekking hebben op oneigenlijk gebruik van de woning, zoals wietteelt.

De economische crisis wordt door ruim 90% van de corporaties als oorzaak genoemd van de huisuitzettingen. In de praktijk zijn het vooral alleenstaande huurders tussen de 30 en 60 jaar die met huisuitzettingen te maken hebben. De meeste uitgezette huurders gaan bij

Figuur 2. Percentage uitzettingen van vonnissen⁴

familie en vrienden wonen. Een klein deel gaat naar de maatschappelijke opvang, de gevangenis of een GGZ-instelling. Huisbezoek is volgens de woningcorporaties de meest effectieve maatregel om huurachterstand te voorkomen. Het inzetten van een budgetcoach is het minst effectief.

Uit onderzoek blijkt dat huurachterstanden vooral worden veroorzaakt door een terugval in inkomen door werkloosheid, onregelmatige inkomsten (zzp-ers), echtscheiding of ziekte. Daarnaast spelen slecht financieel beheer en een te hoge levensstandaard een rol. Huurachterstanden kunnen ook ontstaan door psychische problemen of door een conflict met de woningcorporatie^{5,6}.

Emmen

Vanuit landelijke registraties zijn alleen gegevens voor Nederland beschikbaar (zie figuur 2) en niet over Emmen. De verwachting is dat de bovenstaande problematiek voor Emmen vergelijkbaar zal zijn.

⁴ Aedes, 2013

⁵ Impuls, 2014

⁶ Panteia, 2012

4 Inkomen en financiën

Een laag inkomen (of werkloosheid) kan leiden tot sociale isolatie, omdat het geld en de gelegenheid ontbreken voor het onderhouden van sociale contacten. Omgekeerd kunnen mensen problematische schulden hebben of sociaal geïsoleerd zijn, zonder dat zij een laag inkomen hebben of werkloos zijn⁷.

4.1 Laag inkomen

Van de ruim 7 miljoen huishoudens in 2012 moesten er 664.000 (9,4%) rondkomen van een inkomen onder de lage-inkomensgrens⁸. Daarmee is het aantal huishoudens met een laag inkomen ten opzichte van 2011 gestegen met 89.000. Ruim 170.000 huishoudens (2,7%) hadden in 2012 minstens vier jaar achtereen een laag inkomen. Deze huishoudens hebben een langdurige kans op armoede. Als armoede langer duurt dan één jaar, kunnen de gevolgen (schulden, laag welbevinden etc.) ernstiger worden. Vooral eenoudergezinnen, alleenstaanden onder de 65 jaar, niet westers allochtonen en huishoudens met een (bijstands)uitkering behoren tot de risicogroep⁹.

Tabel 3. Minstens 1 jaar inkomen onder de lage inkomensgrens naar herkomst land⁹

	Nederland	Drenthe	Emmen
Totaal huishouden	8,3%	7,6	9%
Herkomst: Nederland	6%	6,7	7,8%
Herkomst: Westers land	11,2%	11,7	13,4%
Herkomst: Niet-westers land	25,3%	34,3	37%

Om een beeld te krijgen van hoe Emmen en de verschillende gebieden verschillen qua inkomen wordt in tabel 4 het percentage personen en het percentage huishoudens met een laag inkomen* gepresenteerd. Zowel voor personen als voor huishoudens geldt dat in Emmen het percentage dat onder de genoemde inkomensgrens van resp. € 19.200 en € 25.100 ligt hoger is.

Tabel 4. Indicatoren voor lage inkomens van personen en huishoudens in 2012¹⁰

	Personen met laag inkomen*	Huishoudens met laag inkomen**
Nederland	40%	40%
Drenthe	43%	
Emmen	46%	45%
De Blokken	47%	42%
De Monden	48%	44%
De Velden	45%	38%
Emmen-Noord	50%	55%
Emmen-Oost	50%	53%
Emmen-Zuid	38%	37%

* Personen zijn ingedeeld naar hoogte van het persoonlijk inkomen in drie groepen. Bij de laagste groep worden de eerste (laagste) veertig procent personen ingeteld met een persoonlijk inkomen tot maximaal 19 200 euro. Het persoonlijk inkomen omvat inkomen uit arbeid, inkomen uit eigen onderneming, uitkering inkomensverzekeringen en uitkering sociale voorzieningen (met uitzondering van kinderbijslag).

** Particuliere huishoudens zijn ingedeeld naar hoogte van het besteedbaar huishoudensinkomen in drie groepen. Bij de laagste groep worden de eerste (laagste) veertig procent huishoudens ingeteld met een besteedbaar inkomen tot maximaal 25 100 euro.

⁷ SCP, 2004

⁸ De lage-inkomensgrens (CBS) weerspiegelt een vast koopkrachtbedrag in de tijd. De grens is afgeleid van het bijstandsniveau voor een alleenstaande in 1979, toen dit in koopkracht het hoogst was. Doordat de lage-inkomensgrens alleen voor prijsontwikkeling wordt geïndexeerd, is dit criterium geschikt voor vergelijkingen in de tijd.

⁹ Armoedesignalement, 2013

¹⁰ CBS Den Haag/Heerlen, 2012

4.2 Schulden

Er zijn verschillende niveaus van schulden te onderscheiden. Het begint met betalingsachterstanden, gevolgd door problematische schulden, waarna het minnelijke en het wettelijke schuldhulpverlenings-traject kunnen volgen.

4.2.1 Moeite met rondkomen

De recessie kan van invloed zijn op het inkomen van mensen, bijvoorbeeld vanwege verlies van werk. Door vermindering van het inkomen kan een situatie ontstaan waarbij mensen moeite hebben rond te komen. Zowel in Drenthe als in Emmen kan rond driekwart van de volwassenen rond komen van het inkomen. Een kwart heeft enige tot grote moeite rond te komen.

In Emmen hebben volwassenen van 35-50 jaar meer moeite om rond te komen van het inkomen vergeleken met de beide andere leeftijdscategorieën. Van de laag opgeleiden heeft 38% enige of grote moeite om rond te komen van het inkomen.

Tabel 5. Moeite om rond te komen van het inkomen van het huishouden, **volwassenen** Emmen¹¹

		Moeite om rond te komen			
		Nee, geen enkele moeite	Nee, wel opletten	Ja, enige moeite	Ja, grote moeite
Totaal	Drenthe	42%	33%	19%	6%
Totaal	Emmen*	39%	31%	21%	8%
Geslacht	Man	41%	32%	20%	7%
	Vrouw	38%	31%	23%	9%
Leeftijd	19 - 34 jaar	49%	28%	17%	6%
	35 - 49 jaar	33%	35%	26%	7%
	50 - 64 jaar	38%	31%	21%	10%
Opleiding	LO, MAVO, LBO	29%	34%	24%	14%
	HAVO, VWO, MBO	37%	34%	23%	6%
	HBO, WO	61%	23%	14%	2%

* statistisch significant verschil tussen Emmen en Drenthe

In de volgende tabel is te zien dat het percentage dat geen moeite heeft rond te komen in de groep 65-plussers hoger is dan bij de volwassenen in tabel 4. In Drenthe heeft 88% van de ouderen geen of weinig moeite rond te komen en in Emmen is dit percentage 84%.

Van de verschillende gebieden kunnen ouderen in Emmen-Zuid het beste rondkomen van hun inkomsten.

¹¹ Volwassenen in Emmen Resultaten Emmen van het volwassenenonderzoek 2013, Over de gezondheid en leefgewoonten van Drentse volwassenen. Assen, 2014

Tabel 6. Moeite om rond te komen van het inkomen van het huishouden, **ouderen Emmen**¹²

	Moeite om rond te komen			
	Nee, geen enkele moeite	Nee, wel opletten	Ja, enige moeite	Ja, grote moeite
Totaal Drenthe	56%	32%	9%	2%
Totaal Emmen*	47%	37%	12%	4%
De Blokken	37%	45%	13%	5%
De Monden	36%	43%	16%	5%
De Velden	46%	40%	11%	3%
Emmen-Noord	50%	39%	8%	2%
Emmen-Oost	49%	35%	13%	4%
Emmen-Zuid**	60%	26%	10%	3%

* statistisch significant verschil tussen gemeente Emmen en de rest van Drenthe

** statistisch significant verschil tussen het gebied en de rest van de gemeente Emmen

4.2.2 Minnelijke traject

Mensen die in een problematische schuldensituatie verkeren (schuldenaren) kunnen de hulp inroepen van een schuldhulpverlener. Samen met die schuldhulpverlener zal de schuldenaar, in overleg met de schuldeisers, proberen een oplossing te vinden voor het schuldprobleem (minnelijk traject).

Sinds het ontstaan van de financiële crisis in 2008 is er een toename van het aantal mensen dat een beroep doet op de schuldhulpverlening. Zo is het aantal aanmeldingen in Nederland in de afgelopen periode gestegen van 84.500 in 2012 naar 89.000 in 2013. Van alle aanmeldingen wordt 41% toegelaten tot het minnelijk traject schuldhulpverlening. Uit deze cijfers blijkt dat veel huishoudens niet meer uit kunnen komen met hun inkomen. Deels door een sterke terugval in inkomsten, waardoor er onvoldoende geld is om eerder aangegane financiële verplichtingen na te komen, en deels omdat schuldenaren er niet in slagen hun uitgavenpatroon aan de nieuwe financiële situatie aan te passen.

Om de problematiek achter schulden aan te pakken wordt flankerende hulpverlening geboden. Het kan dan gaan om hulp- en dienstverlening in de geestelijke gezondheidszorg, verslavingszorg, sociaal maatschappelijke dienstverlening e.d. Voor Nederland geldt dat van alle mensen die een aanvraag indienen tot minnelijke schuldhulpverlening bijna de helft (47%) al eerder bekend was bij deze instellingen. Het aantal doorverwijzingen naar de flankerende hulp is in 2013 gestegen naar 12%, in 2012 was het 10%¹³. Lichte veranderingen zijn te zien in de samenstelling van de klanten die zich bij de schuldhulpverlening melden, maar het totaalbeeld blijft redelijk stabiel. De groep klanten met inkomen uit werk is groter dan de groep klanten die van een uitkering rond moet komen. Er zijn meer klanten met een laag inkomen (minimumloon of lager) dan klanten met een inkomen van minimumloon tot modaal. Daarnaast is er een stijging van het aantal jongeren (18-26 jaar) en een daling van het aantal ouderen boven de 65 jaar¹³.

In totaal heeft minimaal 16,1% en maximaal 18,4% van de huishoudens in Nederland een risico op problematische schulden of neemt reeds deels aan een WSNP of minnelijk traject.

Emmen

Voor Emmen is over dit onderwerp geen specifieke informatie beschikbaar.

4.2.3 Wettelijk (Wsnp) traject

Als in het minnelijk traject geen overeenstemming wordt bereikt met de schuldeisers, kan de schuldenaar besluiten om een wettelijke schuldsanering aan te vragen. De saneringsperiode is in de regel 3 jaar. Heeft de schuldenaar zich aan alle verplichtingen gehouden, die de Wsnp aan hem stelt, dan verstrekt de rechtbank een schone lei. De overige schulden hoeven dan niet meer te worden betaald¹⁴.

¹² Ouderen in Emmen, Resultaten Emmen van het ouderenonderzoek 2012, Over de gezondheid en leefgewoonten van ouderen. Assen, 2014

¹³ NVVK, 2013

¹⁴ Wsnp, 2013

Van de aanvragers van minnelijke schuldhulpverlening is 17% in 2013 doorverwezen naar de Wsnp¹³. In 2012 was dit 24%. Er zijn de laatste jaren ontwikkelingen, die ertoe leiden dat men eerder over zal gaan tot een minnelijke dan tot een wettelijke schuldregeling. Zo sluit de Nederlandse vereniging van kredietbanken (NVVK) steeds vaker convenanten af met schuldeisers zoals de woningbouwvereniging. Dit voorkomt dat bij elke individuele schuldenregeling opnieuw moet worden onderhandeld¹⁴.

In 2013 zijn door de rechter in totaal 12.356 schuldsaneringen uitgesproken, 1.407 minder dan in 2012. Dit is het tweede jaar op rij dat het aantal schuldsaneringen daalde. Het aantal toelatingsen lag daarmee, net als vorig jaar, onder het niveau van 2004–2007. In 2013 steeg het aantal openstaande schuldsaneringen verder naar 40.597, dat is 4% meer dan het jaar daarvoor.

Wanneer bij saneringszaken gekeken wordt naar de vorm van het huishouden dan blijkt dat alleenstaanden de grootste groep vormden in 2013. De leeftijdscategorie 36 t/m 50-jaar was met 47% het meest vertegenwoordigd. Het gaat om net iets meer mannen dan vrouwen. Inkomensterugval is de belangrijkste oorzaak voor het ontstaan van hun schulden, maar met bijna 60% lag dit percentage bij particulieren aanzienlijk lager dan bij de (ex-)ondernemers (88%). Deze factor is door de jaren heen wel steeds belangrijker geworden. Andere belangrijke factoren die bij particulieren tot schulden leidden, zijn overbesteding en compensatiegedrag¹⁴.

Emmen

De onderstaande tabel toont de gegevens voor Emmen en de zes gebieden. Aan de schuldsanering kan een einde komen om verschillende redenen, zoals hervatting van de betalingen of omdat de vorderingen zijn voldaan. In Emmen-Oost zijn per 10000 inwoners de meeste wsnp-trajecten gestart en zijn ook de meeste schuldsaneringstrajecten beëindigd.

Tabel 7. Gestarte trajecten WSNP per 10000 inwoners, 2012¹⁵

	Gestarte trajecten WSNP	Einde schuldsanering
Emmen	18,7	11,6
De Blokken	22,5	14,8
De Monden	18,0	15,5
De Velden	23,0	6,5
Emmen-Noord	15,0	7,8
Emmen-Oost	25,1	18,7
Emmen-Zuid	11,8	9,3

4.3 Inzicht in sociale kwetsbaarheid huishoudens

De stapelingsmonitor geeft inzicht in de sociale kwetsbaarheid van huishoudens. Van 39 regelingen in het sociaal domein, bijvoorbeeld Wmo, WIA, Ambulante jeugdzorg, AWBZ persoonlijke verzorging en bijzondere bijstand, is gekeken hoeveel huishoudens hiervan gebruik maken. De stapelingsmonitor is met name bruikbaar om groepen op te sporen die te maken hebben met een stapeling van maatregelen. Deze groepen zullen het hardst getroffen worden als in deze regelingen gesneden wordt. De gegevens zijn beschikbaar op gemeente- en op wijkniveau¹⁶.

Landelijk maken ca. 940.000 huishoudens van 4 of meer regelingen gebruik. Dat is 12% van het totale aantal huishoudens. Het gaat vooral om huishoudens met combinaties van één of meer van de volgende kenmerken: 75-plussers, intramuralen, chronisch zieken en Wajongers. Deze huishoudens maken relatief veel gebruik van zorg en krijgen te maken met de huidige wijzigingen in de langdurige zorg¹⁷.

¹⁵ De raad voor de rechtsbijstand Den Bosch (WSNP)

¹⁶ KING, 2014

¹⁷ Ministerie SZW, 2014

Emmen

In de tabel is te zien dat in Emmen het percentage huishoudens dat meerdere regelingen heeft hoger is vergeleken met Drenthe en met Nederland. De Blokken heeft het hoogste percentage huishoudens met vier of meer regelingen (19%) gevolgd door De Velden met 18%.

Tabel 8. Percentage huishoudens, uitgesplitst naar aantal regelingen en voorzieningen per huishoudens, 2011¹⁶

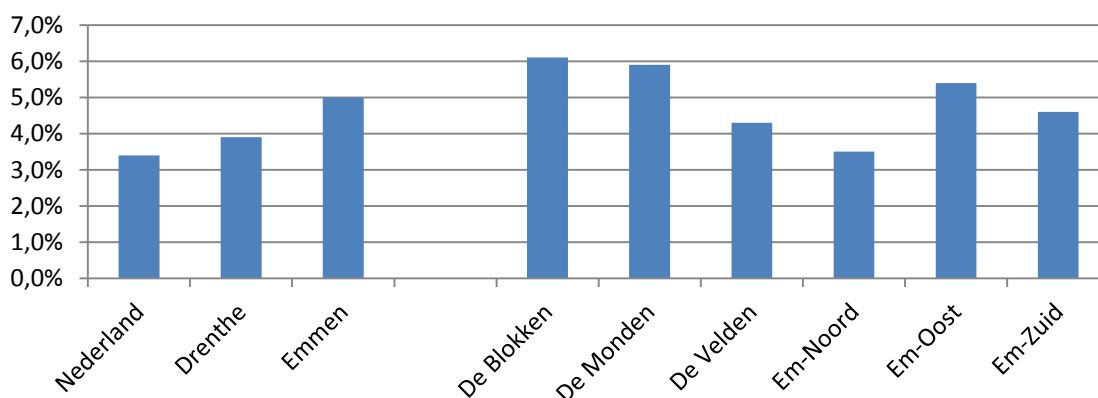
	geen enkele regeling	1 t/m 3 regelingen	4 of meer regelingen
Nederland	48,5%	39,4%	12,2%
Drenthe	42,2%	42,6%	15,1%
Emmen	37,3%	45,1%	17,6%
De Blokken	32,4%	48,7%	18,8%
De Monden	37,1%	48,8%	14,1%
De Velden	30,6%	51,4%	18,0%
Emmen overige wijken	39,1%	43,4%	17,5%

4.4 Werk

4.4.1 WW-uitkeringen

Het aantal WW-uitkeringen in Nederland is in het afgelopen jaar toegenomen, maar de stijging van 13% is aanzienlijk minder dan de stijging een jaar eerder (31%). Eind juni 2014 hadden 430.582 personen in Nederland een WW-uitkering (5,4% van de beroepsbevolking). In Groningen, Friesland, Drenthe, Twente, Achterhoek en Noord-Limburg liggen de WW-percentages aanzienlijk hoger dan in de Randstad.¹⁸

De onderstaande figuur toont niet alleen dat het percentage WW-uitkeringen in Drenthe hoger is dan in Nederland. Maar ook dat in Emmen en in vijf van de zes gebieden in Emmen het percentage hoger is vergeleken met zowel Drenthe als Nederland.

Figuur 3. Percentage personen met een WW-uitkering, 2011¹⁹

¹⁸ UWV, 2014

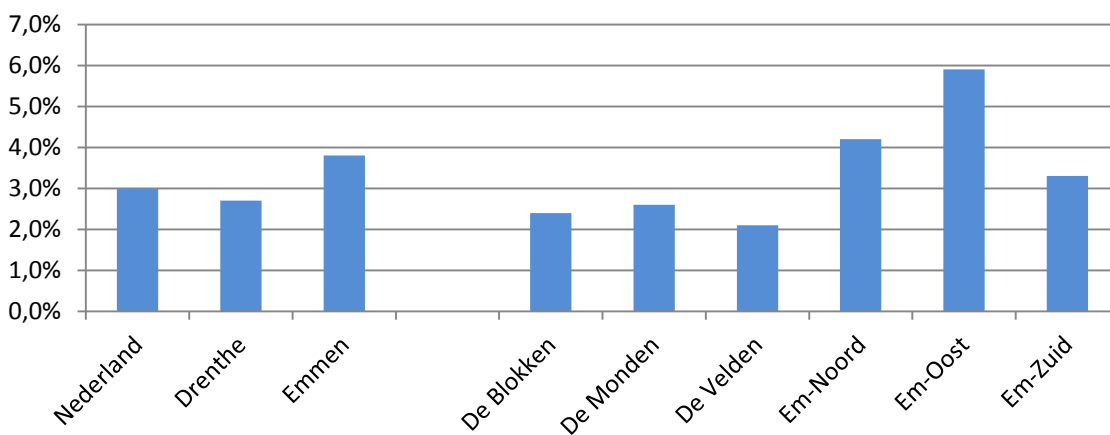
¹⁹ Opleidingsniveau, sociale regelingen en verdachten per 4-digitaal postcodegebied, 2011-2012. CBS, Centrum voor Beleidsstatistiek, december 2013

4.4.2 Bijstandsuitkeringen

Het aantal bijstandsuitkeringen is in Nederland het afgelopen jaar met 9% toegenomen tot 358.950 WWB-uitkeringen in december 2013 (4,5% van de beroepsbevolking). De stijging is minder sterk dan die van de WW-uitkeringen, maar wordt wel groter. Naarmate de recessie langer duurt, groeit het aantal werkzoekenden waarvan de WW-uitkering eindigt zonder dat er werk is gevonden. Toch is er geen sprake van een massale doorstroom naar de bijstand. Opvallend is het grote aandeel werkzoekenden in de bijstand zonder startkwalificatie: 70% heeft een opleiding op maximaal mbo-1 niveau. Het opleidingsniveau van de werkzoekenden in de WW is vaak hoger: 60% heeft een opleiding op minimaal mbo-2 niveau¹⁸.

Emmen

Ook voor het percentage bijstandsgerechtigden geldt dat dit voor Emmen hoger is vergeleken met Drenthe en Nederland. Tussen de zes gebieden zijn de verschillen groter dan bij de WW-uitkering en vertonen ook een ander patroon. In Emmen-Noord en -Oost is het percentage inwoners met een bijstandsuitkering het hoogst.

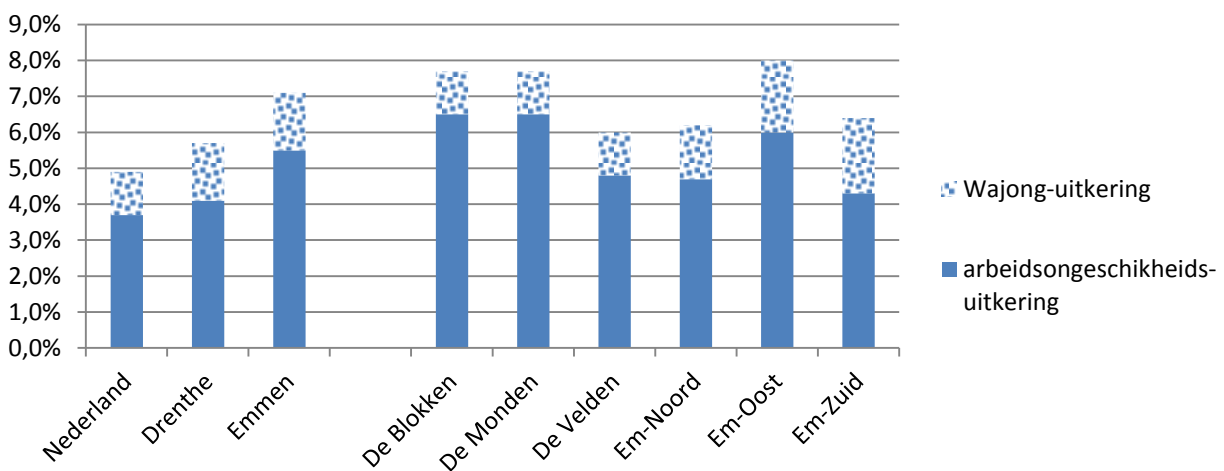
Figuur 4. Percentage personen met een WWB-uitkering, 2011¹⁹

4.4.3 Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen

In 2013 had 7,2% van de beroepsbevolking een arbeidsongeschiktheidsuitkering²⁰. Het gaat met name om mensen met een WAO uitkering (3,2%) en een Wajong uitkering (2,1%). Het aantal Wajongers groeit nog steeds, omdat de uitstroom laag is. Bij Wajongers is niet vaak sprake van herstel. In Nederland werkt 23% van de Wajongers. Sinds 2012 daalt het aantal werkende Wajongers door de dalende werkgelegenheid. Het is een kwetsbare groep met een grote motivatie om te werken en lichamelijk gezond, maar met beperkingen op mentaal-psychisch vlak. Er is vaak sprake van een lage opleiding (45% vanuit speciaal- en praktijkonderwijs), multi-problematiek, beperkt zelfinzicht en een sociale context (laag opgeleide ouders, zwak sociaal netwerk), die arbeidsparticipatie in de weg staat²¹.

Emmen

In Emmen hebben relatief meer mensen een arbeidsongeschiktheidsuitkering dan in Drenthe en Nederland. Net als bij de WW-uitkeringen zijn de percentages in De Blokken, De Monden en Emmen-Oost het hoogst.

Figuur 5. Percentage personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering, 2011¹⁹

²⁰ CBS, 2013

²¹ UWV, 2014

5 Werk en dagactiviteiten

5.1 Volwassenen

Tabel 9. arbeidsparticipatie in Emmen, Drenthe en Nederland²²

		Totaal bruto arbeidsparticipatie ¹	Totaal netto arbeidsparticipatie ²
Emmen	2010/2012	67,7%	62,0%
Emmen	2011/2013	67,1%	61,2%
Drenthe	2012	70,6%	65,6%
Drenthe	2013	71,4%	65,6%
Nederland	2012	71,8%	67,2%
Nederland	2013	72,1%	66,1%

¹ Het aandeel van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking in de potentiële beroepsbevolking.

² Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de potentiële beroepsbevolking.

5.1.1 Voortijdig schoolverlaters

Voortijdig schoolverlaters zijn jongeren van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie (diploma havo, vwo of mbo niveau 2) het onderwijs verlaten. In het schooljaar 2012-2013 waren er in Nederland bijna 28.000 voortijdig schoolverlaters (2,1%). Dat is een halvering ten opzichte van 2004-2005, toen was het nog 4,6%²³. Vooral bij scholieren met mbo niveau 1 is het percentage hoog, 29% is voortijdig schoolverlater²⁴.

Jongeren die hun school niet afmaken, lopen een verhoogd risico werkloos te worden en criminele activiteiten uit te gaan voeren. Wanneer ze werk hebben, is dat veelal ongeschoold werk. Daardoor is het risico groot dat zij gemarginaliseerd zijn en blijven, met alle gevolgen van dien, zowel voor henzelf als voor de samenleving.

Signalen voor een verhoogde kans op voortijdig schoolverlaten zijn al zichtbaar in de brugklas. Vooral voor jongens zijn achterblijvende schoolprestaties een belangrijke risicofactor. Ook een gebrek aan motivatie, de school niet leuk vinden en het behoren tot lagere sociaaleconomische klassen, vergroten de kans dat een leerling zonder startkwalificatie het onderwijs verlaat²⁵.

Emmen

Vanaf 2004/2005 is het percentage vroegtijdige schoolverlaters gedaald. Echter in Emmen is het wel hoger vergeleken met het totaal percentage in Drenthe.

Tabel 10. Percentage vroegtijdig schoolverlaters Emmen en Nederland; jongeren tot 23 jaar²²

	Emmen	Drenthe	Nederland
2004/ '05	4,0%	3,3%	4,5%
2005/ '06	4,4%	3,3%	4,1%
2006/ '07	3,9%	3,0%	4,0%
2007/ '08	3,5%	2,9%	3,7%
2008/ '09	2,9%	2,4%	3,3%
2009/ '10*	3,0%	2,4%	3,3%
2010/ '11*	2,9%	2,4%	3,2%

* voorlopige cijfers

²² CBS, Den Haag/Heerlen

²³ VSV verkenner, 2014

²⁴ VSV factsheet, 2012-2013

²⁵ NJJ, 2014

6 Criminaliteit

Om goed te kunnen participeren in de maatschappij is het belangrijk dat burgers zich veilig voelen in hun omgeving en in de samenleving. Gevoelens van onveiligheid kunnen er voor zorgen dat mensen zich belemmerd voelen om naar buiten te gaan, waardoor ze in een sociaal isolement terecht kunnen komen. De veiligheid van burgers wordt (mede) beïnvloed door de aan- of afwezigheid van criminaliteit. Dit wordt hier verder besproken.

6.1 Onveiligheid

Een slechte kwaliteit van de dagelijkse leefomgeving (zowel fysiek als sociaal), en met name (on)veiligheid, vormt een risicofactor voor sociale uitsluiting²⁶. In 2013 voelde bijna een op de vijf mensen (19%) zich wel eens onveilig in de eigen buurt in Nederland. Dit percentage is licht gestegen ten opzichte van 2012 (18%). Vooral vrouwen, jongeren en niet-westerse allochtonen voelen zich onveilig in de eigen woonomgeving. Onveiligheidsgevoelens in de eigen buurt nemen toe met de mate van verstedelijking van het gebied waar men woont²⁷.

Emmen

Het percentage voor Emmen is vergelijkbaar met die van Nederland en daarmee hoger dan Drenthe.

Tabel 11. Onveiligheidsgevoelens in de buurt, 2013

	Wel eens onveiligheidsgevoelens in de buurt
Emmen	18,0%
Drenthe	13,8%
Nederland	18,8%

6.2 Overlast

Bij overlast wordt onderscheid gemaakt in fysieke verloederung (rommel op straat of vernield straatmeubilair), sociale overlast op straat (dronken mensen, drugsgebruik/-handel en rondhangende jongeren) en verkeersoverlast (te hard rijden, parkeerproblemen en agressief gedrag in het verkeer)²⁷.

Emmen

Voor Emmen geldt dat het percentage mensen dat overlast ervaart op iets lager ligt als in Nederland. Daarmee is de ervaren overlast groter dan in Drenthe (zie tabel 12). De sociale overlast is hoger vergeleken met zowel Drenthe als Nederland.

Tabel 12. Percentage mensen met overlast in de buurt, 2013

	Fysieke verloederung	Sociale overlast	Totaal overlast
Emmen	24,4%	9,8%	45,9%
Drenthe	20,3%	6,0%	40,2%
Nederland	24,5%	8,2%	47,8%

²⁶ SCP, 2004

²⁷ CBS, 2013

6.3 Criminaliteit en veelplegers

Veelplegers veroorzaken veel overlast, vooral in de grote(re) steden. Gemiddeld komt 20% van de geregistreerde en opgeloste criminaliteit op rekening van veelplegers²⁸. Veelplegers zijn verantwoordelijk voor relatief kleine misdrijven, die door hun frequentie echter onevenredig veel overlast kunnen veroorzaken.

In 2011 waren er in Nederland 18573 volwassen veelplegers²⁹, 1182 jeugdige veelplegers³⁰ en 4464 zeer actieve veelplegers³¹ (ZAVP's). In 2012 is het aantal per groep gedaald naar respectievelijk 18366, 1041 en 4139 (KLPD). De gemiddelde leeftijd van de zeer actieve veelplegers ligt in Nederland op ongeveer 33 jaar. Het gaat met name om vermogensmisdrijven. De ernst van de misdrijven is wel minder geworden in de afgelopen jaren. Bij de zeer actieve veelplegers spelen er tegenwoordig meer relationele en financiële problemen en is er minder sprake van verslavingsproblematiek dan in de voorgaande Jaren³².

Emmen

In Emmen zijn de aantallen jeugdige veelplegers en zeer actieve veelplegers lager dan in Drenthe en Nederland. Het aantal volwassen veelplegers komt overeen met de Drentse cijfers en ligt lager dan in Nederland.

Tabel 13. Jeugdveelplegers, volwassen veelplegers, zeer actieve veelplegers en overige verdachten per 10.000 inwoners, 2011³³

	aantal jeugdige veelplegers per 10.000 inwoners	aantal volwassen veelplegers per 10.000 inwoners	aantal <u>zeer</u> actieve veelplegers per 10.000 inwoners
Emmen	3,8	12,1	1,8
Drenthe	6,3	11,4	2,1
Nederland	8,8	17,0	3,1

²⁸ WODC 2006

²⁹ Volwassen veelplegers zijn personen van 18 jaar of ouder die in het gehele criminele verleden meer dan 10 keer een proces-verbaal (PV) tegen zich zagen opgemaakt, waarvan tenminste één in het peiljaar.

³⁰ Jeugdige veelplegers zijn jongeren in de leeftijd van 12 t/m 17 jaar die in het gehele criminele verleden meer dan 5 PV tegen zich zagen opgemaakt, waarvan tenminste één in het peiljaar.

³¹ Zeer actieve veelplegers (ZAVP) zijn personen van 18 jaar of ouder tegen wie de afgelopen vijf jaar meer dan tien processen-verbaal zijn opgemaakt, waarvan tenminste één in het peiljaar.

³² WODC, 2013

³³ broncijfers KLPD en CBS-Statline

7 Sociale relaties

Een goed netwerk van familie en andere sociale relaties is essentieel voor een stabiele leefomgeving. In lastige situaties kan men vaak terugvallen op familie en sociale contacten. Door een gebrek aan contacten of door verstoorde contacten kunnen mensen eenzaam worden en missen ze sociale steun. Hierdoor kan men in een sociaal isolement raken. Er zijn verschillende risicofactoren in de sociale omgeving waardoor mensen kwetsbaar kunnen worden³⁴. Deze worden hier verder besproken.

7.1 Samenstelling van het huishouden

Alleenstaande ouders kampen vaak met zowel financiële als sociale problemen. Door deze druk kunnen ze de greep op het dagelijks leven soms moeilijk aan en zijn ze kwetsbaar. Dit geldt in verhoogde mate bij jonge moeders (tiernermoeders) die nog niet zelfstandig waren voor ze hun eerste kind kregen. Zo ervaart 36% van de alleenstaande ouders in Nederland een tekort aan sociale contacten, terwijl dit bij de totale volwassen bevolking 11% is³⁵. Bij ouderen is vooral alleen wonen (alleenstaand, weduwnaar) een risicofactor voor kwetsbaarheid omdat het gepaard gaat met eenzaamheid en gemis aan directe hulp³⁶.

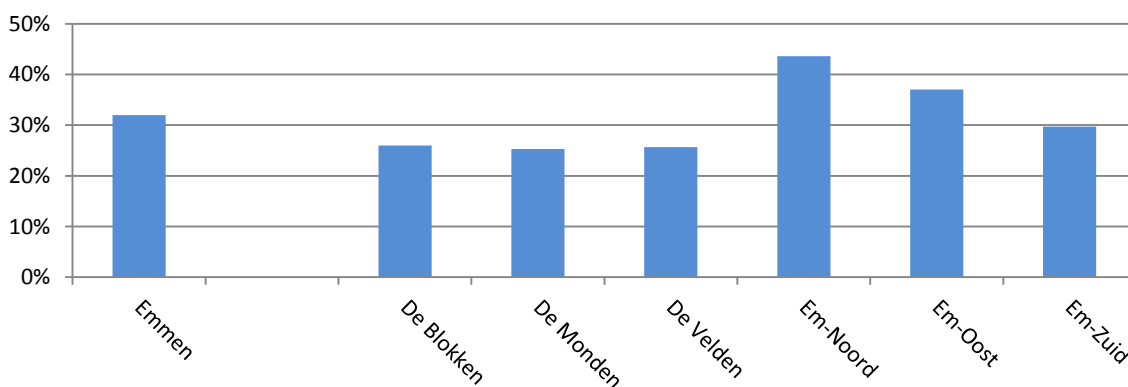
Emmen

Het aantal tiernermoeders in Nederland is dalende, zo blijkt uit tabel 14. In Drenthe en Emmen is deze daling nog niet zo duidelijk zichtbaar. Opvallend is dat in Emmen veel meer tiernermoeders zijn dan in Drenthe en Nederland.

Tabel 14. Aantal moeders van 19 jaar en jonger per 1 januari van het referentiejaar, per 10.000 meisjes

	2011	2012	2013
Emmen	24,4	25,5	24,9
Drenthe	15,5	14,6	14,8
Nederland	16,7	15,4	14,3

In de onderstaande figuur wordt getoond voor Emmen en de zes gebieden hoeveel eenpersoonshuishoudens er relatief zijn. In Emmen Noord is het percentage het hoogst.

Figuur 6. Percentage eenpersoonshuishoudens³⁷

³⁴ Nicis, 2011

³⁵ SCP, 2004

³⁶ SCP, 2011

³⁷ CBS, Kerncijfers wijken en buurten 2013

8 Psychische gezondheid

Mensen met psychiatrische stoornissen kunnen hulp dan wel zorg ontvangen in de ambulante en klinische hulpverlening. Mensen met verminderde psychische gezondheid lopen meer risico op problemen op andere leefgebieden zoals financiën, sociaal netwerk, en verslaving.

Wanneer een patiënt spoedeisende (binnen 24 uur) hulp nodig heeft en er sprake is van dreigende suïcide, ernstige gedragsproblemen, problemen met de openbare orde, weggevallen steunfactoren of gedwongen opname, dan is crisisopvang geboden. In een crisissituatie is het niet mogelijk de patiënt op reguliere wijze te behandelen. Het is vooral van belang dat de patiënt zo snel mogelijk stabiel wordt.

Emmen

Uit tabel 15 komt naar voren dat het aantal personen per 10000 inwoners dat ambulante hulp ontvangt in Emmen hoger is dan in Nederland. Ook het aandeel jongeren daarin is hoger vergeleken met Nederland.

Van de zes gebieden wordt in Emmen-Oost verhoudingsgewijs de meeste ambulante hulp gegeven. De Monden en De Blokken hebben het hoogste aandeel jongeren.

De resultaten voor de crisis DBC (Diagnose Behandel Combinatie) wijken wat betreft de crisis-situaties nauwelijks af van Nederland. Echter voor de niet-crisis situaties zijn de aantallen verhoudingsgewijs wel hoger. Ook hier geldt dat in Emmen-Oost de cijfers het hoogst zijn.

Tabel 15. Aantal personen per 10000 inwoners dat in het betreffende jaar behandelcontact heeft gehad en het aandeel jongeren daarin dat jonger is dan 18 jaar, voor ambulant alle circuits +
Aantal personen per 10000 inwoners dat in het betreffende jaar met wel of geen crisis-dbc in 2012³⁸

	Ambulante hulp		Crisis DBC*	
	per 10000 inwoners	aandeel < 18 jarigen	crisis	geen crisis
De Blokken	514	54,2%	13	505
De Monden	730	62,1%	17	716
De Velden	462	69,0%	9	460
Emmen Noord	768	24,5%	20	757
Emmen Oost	823	36,6%	16	813
Emmen Zuid	714	50,8%	10	712
Emmen	665	46,2%	14	658
Nederland	439	27,0%	12	435

* DBC = Diagnose Behandel Combinatie

Cijfers hebben betrekking op de leden van GGZ-Nederland

In tabel 16 worden de resultaten voor de klinische behandelcontacten getoond. De sterke daling in 2012 wordt mogelijk verklaard doordat aanpassingsstoornissen vanaf 2011 niet meer vanuit de Zorgverzekeringswet worden vergoed. De aantallen per 10000 inwoners voor Emmen verschilt niet veel van Nederland. Wel is in Emmen het aandeel jongeren hoger.

Tabel 16. Aantal personen per 10000 inwoners dat in het betreffende jaar behandelcontact heeft gehad en het aandeel jongeren daarin dat jonger is dan 18 jaar, voor klinisch alle circuits³⁸

	2010		2011		2012	
	per 10000 inwoners	aandeel < 18 jarigen	per 10000 inwoners	aandeel < 18 jarigen	per 10000 inwoners	aandeel < 18 jarigen
Emmen	34	8,4%	33	13,2%	6	13,6%
Nederland	35	7,7%	36	7,2%	8	5,9%

Cijfers hebben betrekking op de leden van GGZ-Nederland

³⁸ GGZ Nederland, cijfers van 2012

9 Middelengebruik

Verslavingszorg is essentieel om uitval te voorkomen. Verslaving kan leiden tot overlast gevend en crimineel gedrag, zeker wanneer het in combinatie met psychische of lichamelijke stoornissen voorkomt.

Emmen

Er lijkt in Emmen een lichte daling ingang te zijn gezet in de ambulante verslavingszorg. De verschillen tussen de gebieden zijn echter opvallend. Met name Emmen-Noord en Emmen-Oost springen er in negatieve zin uit.

Tabel 17. Aantal personen per 10000 inwoners dat in het betreffende jaar behandelcontact heeft gehad en het aandeel jongeren daarin dat jonger is dan 18 jaar, voor ambulante verslavingszorg³⁹

	2010		2011		2012	
	per 10000 inwoners	aandeel < 18 jarigen	per 10000 inwoners	aandeel < 18 jarigen	per 10000 inwoners	aandeel < 18 jarigen
Nederland	36	3,0%	35	2,7%	38	2,7%
Emmen	40	2,3%	39	1,9%	37	4,7%
De Blokken	19		20		18	
De Monden	26		29		21	
De Velden	39		33		34	
Emmen Noord	54		50		53	
Emmen Oost	59		49		45	
Emmen Zuid	40		46		42	

Cijfers hebben betrekking op de leden van GGZ-Nederland

Berekend aan de hand van het aantal patiënten in het circuit verslavingszorg

9.1 Alcoholgebruik

Emmen

Hoewel het totaal aantal hulpvragers per 10000 inwoners in Emmen weinig afwijkt van die van Nederland, zijn er wel opvallende verschillen tussen leeftijdsgroepen. Tot 25 jaar is het aantal hulpvragers in Emmen aanzienlijk hoger dan in Nederland.

Tabel 18. totaal aantal hulpvragers verslavingszorg met alcohol als primaire problematiek per 10.000 inwoners, naar leeftijdscategorie, 2012⁴⁰

	12-18 jaar	19-24 jaar	25-39 jaar	40-64 jaar	65+	totaal
Emmen	4,3	19,5	31,3	32,7	4,2	19,5
Nederland	3,6	11,2	27,9	30,9	12,8	17,9

³⁹ GGZ Nederland, cijfers van 2012

⁴⁰ LADIS 2012

9.2 Druggebruik

Emmen

In tabel 19 staat voor verschillende soorten drugs aangegeven hoeveel mensen per 10000 inwoners een hulpvraag hadden. Het grootste verschil tussen Emmen en Nederland zit in de hulpvragen met betrekking tot cannabisgebruik. Dat is in Emmen hoger. De hulpvraag voor cocaïne is wat lager vergeleken met Nederland.

Vooral bij jongeren van 12 tot en met 18 jaar is de hulpvraag in Emmen hoger.

Tabel 19. Aantal hulpvragers verslavingszorg per type problematiek per 10.000 inwoners, naar leeftijdscategorie⁴⁰

	12-18 jaar	19-24 jaar	25-39 jaar	40-64 jaar	totaal
<i>Cannabis</i>					
Emmen	29,1	36,1	19,1	1,0	8,1
Nederland	12,9	22,0	13,5	2,1	5,9
<i>Opiaten (heroïne/methadon)</i>					
Emmen	1,1	7,5	12,8	9,7	6,3
Nederland	0,4	4,8	15,6	8,3	6,2
<i>Cocaïne</i>					
Emmen	0,0	3,0	9,9	2,0	2,5
Nederland	0,8	7,3	13,7	3,6	4,4
<i>Amfetamine</i>					
Emmen	2,2	1,5	4,6	0,2	1,1
Nederland	0,9	3,4	2,4	0,3	0,9
<i>GHB</i>					
Emmen	2,2	4,5	0,6	0,2	0,6
Nederland	0,3	1,8	1,3	0,1	0,4